

BRT เปิดบ้าน สู่สังคม

รศ.สมศักดิ์ ปัญหา¹, ดร.นิพาดา เรือนแก้ว!

และ นายประพนธ์ ภู่งอกคำ²

¹จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ ²บริษัท ว็อบด็อก จำกัด

“หากให้ประเมินผลงาน 10 ปี ของโครงการ BRT ซึ่งใช้งบประมาณ 400 กว่าล้านบาท ได้ผลงานตีพิมพ์ทางวิชาการกว่า 500 บทความ หรือ 1 คน ต่อ 1 บทความ นับว่าประสบความสำเร็จ นอกจากนี้ยังมีการค้นพบสิ่งมีชีวิตชนิดใหม่หลายร้อยชนิด จากผลงานที่ออกมาผมประเมินให้ 9.99 คะแนน เต็ม 10 เพราะเราทำงานเต็มที่”

ประพนธ์ ภู่งอกคำ : การเสวนาเรื่อง BRT เปิดบ้านสู่สังคม ถือเป็นเรื่องสำคัญเพราะจะพูดถึงอนาคตของโครงการ BRT ว่าจะดำเนินการต่อไปอย่างไร โครงการ BRT ดำเนินงานมาแล้ว 10 ปี ถ้าให้ประเมินความสำเร็จหรือความล้มเหลวที่เกิดขึ้นจะให้คะแนนจากคะแนนเต็ม 10

สมศักดิ์ ปัญหา : หากให้ประเมินผลงาน 10 ปี ของโครงการ BRT ซึ่งใช้งบประมาณ 400 กว่าล้านบาท ได้ผลงานตีพิมพ์ทางวิชาการ (paper) 500 กว่าบทความ หรือ 1 คน ต่อ 1 บทความ ถือว่าประสบความสำเร็จ นอกจากนั้นยังสามารถผลิตบุคลากรในระดับมหาบัณฑิตและดุษฎีบัณฑิตรวม 500 กว่าคน มีชุมชนเครือข่าย 4,000-5,000 คน ค้นพบสิ่งมีชีวิตชนิดใหม่ (new species) หลายร้อยชนิด ซึ่งการค้นพบสิ่งมีชีวิตชนิดใหม่นี้ทำให้มองเห็นระบบนิเวศ (ecosystem) ด้วย จากผลงานดังกล่าวผมประเมินให้คะแนน 9.99 เต็ม 10 เพราะเราทำงานเต็มที่และมีผลงานออกมามากมาย

นิพาดา เรือนแก้ว : เนื่องจากเป็นสมาชิกใหม่จึงยังให้คะแนนไม่ได้ แต่หากเปรียบโครงการ BRT เป็นเด็กอายุ 10 ขวบ ย่าง 11 ขวบ ก็ถือว่าเป็นเด็กอัจฉริยะ ด้วยผลงานที่ทำมามากขนาดนี้

ประพนธ์ ภู่งอกคำ : จากการดำเนินงานที่ผ่านมาของโครงการ BRT เรื่องใดที่มีความก้าวหน้ามากที่สุด ระหว่างการตีพิมพ์ผลงานทางวิชาการ การผลิตบัณฑิต และการเผยแพร่ความรู้สู่สังคม

สมศักดิ์ ปัญหา : การดำเนินงานของโครงการ BRT ในช่วงแรกเน้นงานทางด้านวิชาการและการสร้างองค์ความรู้ เพราะต้องใช้เป็นฐานหลักในการพัฒนา ดังนั้น จึงถือว่างานเผยแพร่ทั้งหมด คือ ความก้าวหน้า

นิพาดา เรือนแก้ว : ความสำเร็จอีกอย่างหนึ่งของโครงการ BRT คือ การสร้างคน คนที่โครงการ BRT สร้างขึ้นมาล้วนแต่เป็นคนที่มีความรู้ ซึ่งดู

ได้จากผลงานการจัดแสดงโปสเตอร์ซึ่งมีแต่เรื่องที่น่าสนใจ

ประพจน์ ภูทองคำ : โครงการ BRT เป็นหน่วยงานที่สนับสนุนการทำวิจัย กระบวนการสร้างคนที่ประสบความสำเร็จมีวิธีการสร้างและมีการจัดการอย่างไร

สมศักดิ์ ปัญญา : โครงการ BRT เกิดจากความร่วมมือระหว่างศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ (ศช.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) เพื่อสนับสนุนการวิจัยด้านความหลากหลายทางชีวภาพ ซึ่งที่ผ่านมาได้สร้างนักวิจัยหน้าใหม่ขึ้นมาหลายคน เช่น ศ.ละออศรี เสนาะเมือง ที่กำลังโต้งตั้งอยู่ในขณะนี้ จากผลงานการค้นพบตั้งแต่ระดับพื้นฐานไปถึงการพัฒนาเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจซึ่งเป็นที่ยอมรับในระดับประเทศ รวมทั้งยังมีการสนับสนุนในส่วนของนักวิจัยท้องถิ่น เช่น หน้าบุญมา พันธุ์แสน ปราชญ์ชาวบ้านพุดเตย ก็เป็นผลผลิตจากโครงการ BRT นอกจากนี้ยังให้การสนับสนุนนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาโท-เอก ซึ่งหลายคนได้ผลิตผลงานออกมามากมายดังที่ปรากฏในรายงานประจำปีของโครงการ BRT ซึ่งทั้งหมดนี้คือพลังที่จะช่วยดูแลทรัพยากรชีวภาพต่อไป

ประพจน์ ภูทองคำ : อาจารย์นิพาดา เห็นอะไรบ้างจากความสำเร็จของโครงการ BRT

นิพาดา เรือนแก้ว : มองไปทางไหนก็มีแต่คนทำงานให้โครงการ BRT ซึ่งงานของแต่ละคนก็ล้วนน่าสนใจ

ประพจน์ ภูทองคำ : สำหรับผู้ที่สนใจอยากขอรับการสนับสนุนทุนวิจัย โครงการ BRT มีเกณฑ์การพิจารณาอย่างไร

สมศักดิ์ ปัญญา : ในอดีตนักชีววิทยายังไม่ค่อยได้รับความสนใจมากนัก แต่พอเริ่มมีโครงการ BRT ก็เริ่มมีการเคลื่อนงานวิจัยด้านชีววิทยามากขึ้น ในช่วงแรกมีการสนับสนุนทุนทางด้านอนุกรมวิธานเพื่อให้มีการศึกษาความหลากหลายชนิดของสิ่งมีชีวิต (species diversity) และตั้งเป้าหมายไว้ว่าจะให้ทุน

ด้านนิเวศวิทยา ด้านประชากร และด้านอื่นๆ ด้วย แต่ก็มีคนขอทุนเข้ามาน้อยมาก

ประพจน์ ภูทองคำ : จากการดำเนินงานที่ผ่านมาของโครงการ BRT มีโครงการวิจัยเกิดขึ้นมากมาย เช่น การวิจัยเรื่องกบ เขียด คางคก นก และหนู เป็นต้น สังคมได้ประโยชน์อะไรจากงานตรงนี้บ้าง

สมศักดิ์ ปัญญา : ประโยชน์อันแรกที่สังคมได้รับ คือ สังคมได้สร้างลูกหลาน เพราะโครงการ BRT ได้สร้างความรู้ สร้างคนไทยให้มีคุณภาพ ซึ่งถือเป็นเรื่องหลักของโครงการ BRT นอกจากนั้นยังมีการเชื่อมโยงงานกับอีกหลายภาคส่วน เช่น โครงการศูนย์สิ่งแวดล้อมศึกษาได้ร่วมดำเนินงานกับกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม ชุดโครงการทองผาภูมิ ตะวันตกได้ร่วมดำเนินงานกับบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) ซึ่งที่ผ่านมาได้มีการเคลื่อนงานให้ความรู้แก่ชุมชนในท้องถิ่น รวมทั้งเรื่องความหลากหลายทางชีวภาพในระบบนิเวศเกษตร (Agrobiodiversity) ก็เป็นการเคลื่อนงานของโครงการ BRT เพื่อให้เห็นภาพว่าสังคมจะได้อะไร

นิพาดา เรือนแก้ว : ในส่วนของความหลากหลายทางชีวภาพในระบบนิเวศเกษตร (Agrobiodiversity) ไม่ได้ทำวิจัยด้านวิชาการเพียงอย่างเดียว แต่จะมาร่วมกับชุมชนและโรงเรียนด้วย

ประพจน์ ภูทองคำ : ปัญหาสำคัญ คือ ชาวบ้านภาคเกษตรเป็นหนี้สิน การวิจัยจะเกี่ยวข้องหรือก้าวไปถึงการช่วยเหลือตรงนี้ไหม

นิพาดา เรือนแก้ว : คิดว่าสามารถไปถึงได้ เพราะจากงานวิจัยของโครงการ BRT ทำให้รู้ว่าเรามีอะไรบ้าง มากน้อยเท่าไร ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นทุนทางธรรมชาติที่บางครั้งเราไม่ได้คิดถึง ทั้งๆ ที่ความรู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นเหล่านั้นสามารถนำมาใช้ประโยชน์ต่อได้และนับเป็นการแก้ไขปัญหาโดยตรง

ประพจน์ ภูทองคำ : ตัวอย่างงานวิจัย เช่น เรื่องหอยกึ่งถือ ที่อาจารย์สมศักดิ์กำลังศึกษาสามารถก้าวไปถึง

การช่วยเหลือหรือแก้ไขปัญหาหนี้สินของภาค
การเกษตรได้หรือไม่

สมศักดิ์ ปัญหา : โครงการ BRT เปรียบเสมือนมดหรือ
หนูตัวเล็กๆ ตัวหนึ่ง แต่หลายท่านคงเคยฟังเรื่องมด
ล้มช้างหรือหนูช่วยราชสีห์ ถ้าเปรียบเทียบกับการ
ดำเนินงานของโครงการ BRT นั่นคือเรามีฐานคน ที่
จะเข้ามามีส่วนขับเคลื่อนในการช่วยเหลือหรือแก้ไข
ปัญหาดังกล่าว และแผนการดำเนินงานของ
โครงการ BRT ในระยะที่ 3 ก็จะเชื่อมโยงกับสังคม
มากขึ้น

ประพจน์ ภูทองคำ : ถ้าให้ประเมินภาพการทำงานของ
โครงการ BRT คิดว่าเป็นที่น่าพอใจหรือไม่

สมศักดิ์ ปัญหา : ผมมองว่าสังคมมี 2 แบบ แบบแรก
คือ สังคมชุมชน ซึ่งทางโครงการ BRT กำลังมีการ
ขับเคลื่อนและบางส่วนก็มีการเคลื่อนแล้ว เราต้อง
ยอมรับว่าการดำเนินงานต้องใช้เวลาและความ
อดทนพอสมควร เพื่อให้ได้งานที่มีคุณภาพ ตัวอย่าง
แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติยังมีมาถึง
ฉบับที่ 10 สังคมแบบที่สอง คือ สังคมโลก ในฐานะ
ที่ผมเป็นนักวิชาการในมหาวิทยาลัย เป็นผู้ชี้ทาง
สังคม ผมคิดว่าการทำงานของโครงการ BRT มี
ผลกระทบต่อสังคมพอสมควร เพราะได้สร้างผลงาน
ออกมามากมายและเริ่มมีการถ่ายทอดรวมทั้ง
เชื่อมโยงกับสังคม สำหรับเด็กอัจฉริยะอย่าง
โครงการ BRT อีก 5 ปีข้างหน้า คิดว่าน่าจะทำอะไร
ได้มากพอสมควร

ประพจน์ ภูทองคำ : ในอีก 5 ปีข้างหน้า (พ.ศ. 2549 –
พ.ศ. 2554) โครงการ BRT จะทำอะไรได้บ้าง

นิพาดา เรือนแก้ว : อาจจะสามารถต่อยอดงานจาก
ฐานความรู้ที่ได้สร้างขึ้นในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา ซึ่งมี
ทั้งการสร้างคนและสร้างองค์ความรู้ไว้มากมาย เช่น
ต่อยอดการสร้างมูลค่าเพิ่มจากความรู้ที่มีโดย
บุคลากรที่มีคุณภาพ, ทำงานวิจัยต่อยอด เช่น
ฐานข้อมูล BRT-Base ที่มี type specimen ของ
สัตว์บางกลุ่ม, สร้างบุคลากรที่มีคุณภาพ, สร้าง

เครือข่ายและเชื่อมโยงกับกับชุมชนในสังคมไทย
เช่น จัดทำ Mobile Exhibition Unit, และพัฒนา
เว็บไซต์ของโครงการ BRT เป็นต้น

ประพจน์ ภูทองคำ : การเชื่อมโยงงานวิจัยกับ
ชาวบ้าน มีกระบวนการเชื่อมต้อย่างไร

สมศักดิ์ ปัญหา : ตอนนี้มีโครงการวิจัยเชิงพื้นที่
(Area-based) โครงการที่มีผลงานออกมามาก คือ
ชุดโครงการทองผาภูมิตะวันตก ซึ่งได้มีการ
ดำเนินงานเชื่อมโยงกับชุมชนและ
สถาบันการศึกษา โดยการทำงานที่ผ่านมาได้
สร้างเครือข่ายโรงเรียนด้วยการใช้องค์ความรู้สร้าง
คน สร้างเครือข่าย และสร้างปัญญา นอกจากนั้น
ยังมีชุดโครงการเปิดใหม่ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ
เขานันและเขื่อนอม อ.ชนอม จ.นครศรีธรรมราช ซึ่งก็
จะมีการทำงานที่เชื่อมโยงกับชุมชน รวมทั้งยังมี
โครงการศูนย์สิ่งแวดล้อมศึกษาที่ร่วมดำเนินงาน
กับกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยเป็นการ
นำความรู้ของโครงการ BRT ไปช่วยสร้างและ
พัฒนากระบวนการเรียนรู้ในพื้นที่ธรรมชาติ ซึ่งจะ
นำไปสู่การอนุรักษ์และพัฒนาศึกษาของ
เยาวชนและชุมชนในท้องถิ่นต่อไป

ประพจน์ ภูทองคำ : อีก 5 ปีข้างหน้า โครงการ BRT
ต้องการนักวิจัยแบบไหน

สมศักดิ์ ปัญหา : เป็นนักวิจัยที่ต้องตื่นตัวตลอดเวลา
ต้องรู้จักตั้งคำถาม ต้องมองถึงเชื่อมโยง และ
ทำงานแบบร่วมกันคิดร่วมกันทำ

นิพาดา เรือนแก้ว : คิดว่าเป็นนักวิจัยที่พร้อมจะ
เรียนรู้ไปกับชุมชน ซึ่งมีหลายเรื่องที่เราสามารถ
เรียนรู้จากชุมชนได้ เช่น เรื่องภูมิปัญญาชาวบ้าน
และการจัดการระบบนิเวศเกษตร เป็นต้น

คำถามจากผู้เข้าร่วมประชุม

ศุภฤกษ์ วัฒนสิทธิ์ : ตอนที่เข้ามาทำงานใหม่ๆ รู้สึก
ว่างานด้านชีววิทยาหาทุนสนับสนุนได้ยากมาก แต่

ด้วยความเอื้อเฟื้อและการสนับสนุนจากโครงการ BRT ทำให้นักศึกษามีโอกาสได้ทำงานวิจัยที่อยากจะทำเพิ่มมากขึ้น ผมมีลูกศิษย์ซึ่งเรียนในระดับปริญญาตรีที่อยากเข้าร่วมงานประชุมวิชาการประจำปีของโครงการ BRT ผมได้ติดต่อไปยังโครงการ BRT และได้รับการสนับสนุนเป็นอย่างดี เพราะฉะนั้นจึงชี้ให้เห็นว่าโครงการ BRT ให้การสนับสนุนด้านงานวิจัยพื้นฐานมาโดยตลอด มีการผลิตบัณฑิตและนักวิจัยด้านความหลากหลายทางชีวภาพในเกือบทุกมหาวิทยาลัย ผมอยากเสนอแนะให้มีการสนับสนุนการวิจัยในมหาวิทยาลัยขนาดเล็กที่อยู่ต่างจังหวัดให้มากยิ่งขึ้น

จากรูวรรณ ขำเพชร : เนื่องจากทำงานด้านสังคม จึงไม่ค่อยมีความรู้เกี่ยวกับงานด้านวิทยาศาสตร์ การทำงานชุมชนนั้นเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ ในการเข้าหาชุมชนไม่ใช่แค่ไปเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแล้วนำกลับมาแต่ต้องมีอะไรที่มากกว่านั้น การทำงานด้านสังคมต้องใช้เวลาพอสมควร และอยากฝากไว้ว่าผลงานทางวิทยาศาสตร์ที่มีมากมาย ดังที่จัดแสดงในโปสเตอร์ จะสามารถเพิ่มมูลค่าหรือสร้างนวัตกรรมได้อย่างไร

อภารัตน์ มหาพันธ์ : ดิฉันเป็นนักวิจัยที่ได้รับการสนับสนุนจากโครงการ BRT มาเป็นระยะเวลาอันมีความเข้าใจในแนวคิดและปรัชญาการทำงานโครงการ BRT จะเห็นว่าโครงการ BRT มีส่วนดีหลายอย่าง เช่น นอกจากจะให้ทุนสนับสนุนโครงการหลักแล้วยังสนับสนุนนักศึกษาระดับปริญญาโท-เอก ภายใต้โครงการนั้นด้วย ดิฉันไม่ได้อยู่มหาวิทยาลัยจึงไม่สามารถประสานปริญญาบัตรได้ แต่สามารถส่งนักศึกษาขอทุนได้โดยผ่านอาจารย์ที่ปรึกษาที่ทำโครงการร่วมกัน ซึ่งตรงนี้เป็น การสร้างเครือข่ายตั้งแต่ระดับบุคคล

แต่ละปีที่ผ่านมา โครงการ BRT ได้สร้างองค์ความรู้ของแผ่นดินไว้มากมายซึ่งถือว่าเป็น “ลายแทงชุมชนทรัพย์ของชาติ” สิ่งเหล่านี้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้มากมายเพียงแต่เรายังไม่มี

เทคโนโลยีและไม่มีความรู้ที่เข้าถึงเท่านั้น ในเรื่องการบริหารจัดการดิฉันได้ขอการสนับสนุนจากแหล่งทุนต่างๆ มากมาย แต่ถ้าขอการสนับสนุนจากโครงการ BRT ก็จะไม่เกิน 5 แสนบาท ซึ่งการพิจารณาจะเป็นไปอย่างรวดเร็ว ภายใน 2 สัปดาห์ถึง 1 เดือน นอกจากนั้นฝ่ายเลขานุการก็มีความยืดหยุ่น

ดิฉันมีกรณีศึกษามานำเสนอเพื่อให้เห็นภาพความสัมพันธ์ของการเชื่อมโยงระหว่างงานวิจัยพื้นฐานกับงานด้านนโยบาย คือ ตั้งแต่ปี 2539 ดิฉันได้รับทุนจากโครงการ BRT ให้สำรวจสาหร่ายที่เป็นปัญหาตามผนังบ้าน และเก็บสะสมสายพันธุ์เหล่านั้นไว้ ดิฉันได้ทำงานต่อยอดโดยได้รับการสนับสนุนจาก ศูนย์ พันธุ์ วิศวกรรม และเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ (ศช.) ซึ่งเป็นการทำงานวิจัยร่วมระหว่างสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (วว.) ศูนย์พันธุ์วิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ (ศช.) และสำนักงานมาตรฐานอุตสาหกรรม (สมอ.) และบริษัทสี ซึ่งสนับสนุนให้ทำโครงการวิจัยและพัฒนามาตรฐานสี emulsion ทาภายนอกที่ต้านทานต่อสาหร่ายในประเทศไทย ซึ่งแต่ละปีผลิตภัณฑ์สีมียอดขายกว่าหมื่นล้านบาทและเป็นสินค้าส่งออกด้วย การทำงานดังกล่าวนับเป็นการเชื่อมโยงตั้งแต่การเก็บตัวอย่างสาหร่าย การคัดแยก การทดสอบ และสร้างมาตรฐาน ถ้าเราไม่มีมาตรฐานฉบับนี้เราจะต้องเสียเงินส่งสีไปทดสอบที่ประเทศสิงคโปร์ซึ่งสายพันธุ์สาหร่ายไม่ใช่ตัวเดียวกับของประเทศไทย เพราะฉะนั้นผลทดสอบที่ได้ก็จะใช้ไม่ได้กับประเทศไทย อีกหนึ่งตัวอย่างที่เห็นชัดเจน คือโครงการสาหร่ายเห็ดถลาในพื้นที่ภาคอีสาน ซึ่งเรานำมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์หลากหลาย เป็นโครงการบูรณาการและได้จัดสิทธิบัตร รวมทั้งอนุสิทธิบัตรต่างๆ ไว้มากมาย

จุดอ่อนของโครงการ BRT ที่เห็น คือ ประเทศไทยให้ความสำคัญกับความหลากหลายทางชีวภาพค่อนข้างช้า ทุกๆ 5 ปีที่ผ่านมา ภาพของ

โครงการ BRT และคนทำงานซึ่งสั่งสมประสบการณ์ไว้มากก็จะเริ่มไม่มั่นใจ นักวิจัยก็ไม่มั่นใจ ในขณะที่องค์ความรู้ด้านความหลากหลายในต่างประเทศมีการสะสมมากกว่า 3-4 พันปี ดังนั้น การที่โครงการ BRT มีสถานภาพเป็นเพียงโครงการที่มีแหล่งทุนสนับสนุน 2 แห่ง คือ ศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ (ศช.) และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) จึงถือเป็นจุดอ่อนของโครงการ BRT ที่สำคัญ คือ เป็นโครงการที่สร้างองค์ความรู้ซึ่งอาจจะไม่ส่งผลประโยชน์ให้กับผู้บริหารระดับสูงหรือรัฐบาลมากนัก หากเป็นไปได้ถ้าโครงการ BRT เปลี่ยนเป็นองค์กรด้านความหลากหลายของประเทศหลายสิ่งหลายอย่างก็จะดีขึ้น

นันทวรรณ เหล่าฤทธิ : กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมมีโอกาสทำงานร่วมกับโครงการ BRT หลายอย่าง โดยเฉพาะโครงการศูนย์สิ่งแวดล้อมศึกษา ซึ่งเริ่มดำเนินงานมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 ภายใต้แนวคิดที่ว่าทำอะไรชุมชนจึงจะได้รับองค์ความรู้ในรูปแบบที่เข้าใจง่าย ปัจจุบันศูนย์สิ่งแวดล้อมศึกษามีการดำเนินงาน ทั้งหมด 4 ศูนย์ ใน 4 ภูมิภาค คือ ภาคเหนือที่ป่าชุมชนบ้านร่องบอน จ.เชียงราย ภาคอีสานที่ป่าโคกหินลาดหนองคูนา ดูน จ.มหาสารคาม ภาคตะวันตกที่ป่าชุมชนบ้านพุเตย จ.กาญจนบุรี และภาคตะวันออกที่อุทยานแห่งชาติปางสีดา จ.สระแก้ว การดำเนินงานที่ผ่านมาจะเห็นว่า โครงการ BRT เป็นพันธมิตรที่ดีมาก และสามารถผสมผสานงานด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา กับความหลากหลายทางชีวภาพถ่ายทอดสู่โรงเรียน และชุมชนได้เป็นอย่างดี

วชิรพงษ์ สกุลารัตน์ : ถ้าอยากให้โครงการ BRT มั่นคงและอยู่คู่กับชาติบ้านเมือง ขอให้โครงการ BRT ให้ความสำคัญกับกลุ่มที่เรียกว่า “รากหญ้า” ที่ทุกวันนี้เปลี่ยนชื่อเป็น “รากแก้ว” จะทำอย่างไรให้รากแก้วมีคุณค่าต่อไม่ยืนต้นที่แข็งแรง ผมคิดว่าที่ผ่านมารัฐบาลไม่ค่อยให้ความสำคัญในการพัฒนาที่ถูกต้อง ผมมองว่าข้าราชการที่มีอยู่มากมายน่าจะนำ

ผลงานวิจัยต่างๆ ไปส่งเสริมเพื่อผลักดันให้เกิดนโยบายในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น ซึ่งปัจจุบันรัฐบาลก็มีการกระจายอำนาจเป็นเครื่องมือในการใช้ประโยชน์ เพราะฉะนั้นโครงการ BRT น่าจะเป็นโครงการหลักในการขับเคลื่อนตรงจุดนี้

ประสิทธิ์ วังภคพัฒนวงศ์ : ประเด็นข่าวที่ทางกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช มีประกาศออกมาเรื่องการวิจัยในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ จำนวน 50 โครงการนั้น นับว่าเป็นประเด็นที่ส่งผลกระทบต่องานวิจัยด้านความหลากหลายทางชีวภาพ เพราะงานวิจัยด้านดังกล่าวส่วนใหญ่ต้องเข้าไปทำในพื้นที่อุทยาน ก็หวังว่าในอนาคตคงไม่มีปัญหานี้เกิดขึ้น แต่ถ้ายังคงมีปัญหานี้เกิดขึ้น เราควรมีการร่วมหารือในเรื่องนี้หรือไม่

สมศักดิ์ ปัญหา : การทำวิจัยในพื้นที่อุทยานที่มีปัญหาอยู่ในขณะนี้ โครงการ BRT ก็ไม่ได้ตั้งใจตอนนี้น่าจะทำบันทึกความร่วมมือ (MOU) ร่วมกับกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช หากดูในระดับปฏิบัติการจะเห็นว่าเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติหลายแห่งก็มีความยืดหยุ่นพอสมควร

เจษฎา เหลืองแจ่ม : เมื่อก่อนเคยทำงานอยู่ที่กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ก็ไม่เคยปรากฏเรื่องแบบนี้มาก่อน เพียงแต่จะมีข้อแม้ว่าในการทำโครงการวิจัยจะต้องมีเจ้าหน้าที่ของกรมอุทยานฯ เข้าร่วมด้วย 1 คน เมื่อทำการพิจารณาตัวบุคคล พิจารณาโครงการก็จะส่งเรื่องไปให้คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติพิจารณาแล้วตอบกลับว่าอนุญาตให้ใช้พื้นที่อุทยานแห่งชาติได้หรือไม่ ซึ่งมีขั้นตอนค่อนข้างมาก

จารย์ เกิดคำ : ผมเพิ่งรู้จักโครงการ BRT แต่ก็รู้ว่า เป็นโครงการที่มีประโยชน์ต่อสังคม จะเห็นว่าโครงการ BRT ใช้งบประมาณในการสนับสนุนนิสิตนักศึกษาไปมาก ซึ่งส่วนหนึ่งน่าจะนำมาใช้ต่อยอดให้กับสังคมชุมชน แต่วิธีการต่อยอดจะทำอย่างไร

ผมอยากให้โครงการวิจัย 17 โครงการ ซึ่งทำที่หาด
ขอม อ.ขอม จ.นครศรีธรรมราช ได้รับการต่อ
ยอดงานให้ครบวงจรเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์มากขึ้น
เช่น การวิจัยสาหร่ายทะเลที่ชาวบ้านใน อ.ขอม
นำมาบริโภคว่ามีกี่ชนิด อะไรบ้าง และสามารถนำมา
ต่อยอดใช้ประโยชน์อย่างอื่นได้อีกหรือไม่ เป็นต้น

สมศักดิ์ ปัญหา : ผมคิดว่านักวิจัยทุกคนอยากต่อยอด
งานวิจัย แต่เราต้องมีข้อมูลที่อึดตัวก่อนถึงจะต่อ
ยอดงานได้ เราอยากจะทำงานวิจัยร่วมกับชาวบ้าน
ซึ่งมีภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อช่วยให้งานวิจัย
ดำเนินการได้เร็วขึ้น เพราะชาวบ้านจะรู้ว่าในพื้นที่มี
อะไร อยู่ตรงไหน ซึ่งการดำเนินงานตรงนี้ต้องมี
พูดคุยร่วมกันก่อน

ประพจน์ กู๋ทองคำ ; ข้อมูลที่ชาวบ้านอยากได้เป็น
อย่างไร และสามารถจะเชื่อมต่อได้อย่างไร

บุญมา พันธุ์แสน : ก่อนที่จะมาทำงานกับโครงการ
BRT ผมทำร้านค้าชุมชน ที่ ต.ท่าเสา อ.ไทรโยค
จ.กาญจนบุรี ชาวบ้านที่นั่นรวมตัวกันทำแผนชุมชน
โดยเก็บข้อมูลว่าแต่ละวันใช้อะไรบ้าง แล้วนำมา
วิเคราะห์ร่วมกันว่าเกิดปัญหาอะไรบ้าง จะแก้ไข
อย่างไร สิ่งหนึ่งที่เราใช้ในการแก้ไขปัญหาเรื่อง
รายจ่ายของชุมชน คือ จัดตั้งร้านค้าชุมชนโดยนำ
สินค้ามาขายในราคาถูก เช่นเดียวกับเรื่อง
ทรัพยากรธรรมชาติถ้าจะแก้ไขปัญหาก็ต้องรู้จัก
ข้อมูลพื้นฐานว่ามีทรัพยากรอะไรบ้างและนำมาใช้
ประโยชน์อย่างไร เช่น “ไผ่” คนโบราณจะรู้วิธีการ
ตัดที่ทำให้สามารถใช้ประโยชน์จากไผ่ได้อย่างยั่งยืน
หรือสมัยก่อนชาวบ้านจะรู้จักใช้สมุนไพรในการ
รักษาโรค เช่น โรคไข้มาลาเรีย จะรักษาโดยใช้
สมุนไพรกระยอหมักกับมะพร้าวอ่อนมาเผาต้มน้ำดื่ม

วชิรพงษ์ สกลรัตน์ : ถ้าอยากให้โครงการ BRT เป็น
หน่วยงานที่สำคัญและอยู่คู่กับประเทศไทยต่อไป
ผมมองว่าควรเริ่มต้นจากคณะนักวิจัย คือ เวลา
พื้นที่ควรให้ชุมชนได้รับรู้และมีส่วนร่วมในการวิจัย
ด้วย เพราะความรู้จากชาวบ้านอาจจะเป็นต้นทุนที่

ทำให้งานวิจัยออกมาอย่างดีเยี่ยม และเมื่อมีการ
วิจัยแล้วได้ผลอย่างไรก็ควรให้ชุมชนได้รับรู้ด้วย
และถ้าเป็นไปได้ก็ควรนำผลการวิจัยมาใช้
ประโยชน์กับชุมชน ผมเชื่อว่าโครงการ BRT มี
ส่วนสำคัญอย่างมากในการวิจัยและอนุรักษ์
ทรัพยากรธรรมชาติของเมืองไทย ซึ่งจะส่งผลต่อ
การพัฒนาประเทศอย่างแท้จริง

ประพจน์ กู๋ทองคำ : ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและ
สังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 ที่ให้ความสำคัญในเรื่อง
การพัฒนาบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพ
ภายใต้ปรัชญาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงจะ
สามารถทำได้อย่างไร

สมศักดิ์ ปัญหา : ในด้านความหลากหลายทางชีวภาพ
เราเริ่มต้นด้วยการสร้างองค์ความรู้ ส่วนเศรษฐกิจ
พอเพียง เช่น การทำเกษตรพอเพียงต้องเป็นมิตร
กับสิ่งแวดล้อม โครงการ BRT มีการศึกษา
สิ่งมีชีวิตต่างๆ มากมาย เช่น ไล่เดือน กิ้งกือ
สิ่งมีชีวิตเหล่านี้มีบทบาทสำคัญต่อระบบนิเวศ และ
องค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้จะนำไปสู่แนวคิด
ของการพึ่งตนเอง เราก็อยากร่วมดำเนินงานกับ
ชุมชนเพื่อให้เห็นมรรคเห็นผลของงานด้านวิชาการ

อำพล เสนาณรงค์ : ผมเคยทำงานอยู่กรมวิชาการ
เกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ผมอยากจะ
บอกว่างานวิจัยนั้นมีหลายแบบ ทั้งงานวิจัยพื้นฐาน
งานวิจัยประยุกต์ งานพัฒนา การทำงานวิจัย
บางอย่างไม่ใช่ทำแล้วต้องเก็บเข้าหิ้ง แต่บาง
เรื่องเป็นงานพื้นฐานซึ่งอาจจะยังไม่สามารถ
นำมาใช้ได้ทันทีก็ต้องรอนักวิจัยที่ทำประยุกต์นำไป
ทำต่อจนกว่าจะได้ผลงานวิจัยออกมา เพราะฉะนั้น
งานวิจัยบางอย่างต้องใช้เวลาและรอคอยการต่อ
ยอดงาน แต่งานวิจัยบางอย่างก็สามารถนำไปใช้ได้
เลย เช่น นักปรับปรุงพันธุ์สามารถนำงานของ
โครงการ BRT เช่น การค้นพบดอกไม้ชนิดใหม่ๆ
นำไปต่อยอดเพื่อปรับปรุงพันธุ์ ขยายพันธุ์ หรือ
ผสมพันธุ์ใหม่ได้เลย ซึ่งในส่วนนี้ผมก็พยายาม
ประสานงานเพื่อให้มีการนำไปใช้ประโยชน์ ■